

STRATEGICKÝ PLÁN MĚSTA PLZNĚ A PŘÍPRAVA PLZNĚ NA ZMĚNY KLIMATU

Eva Velebná Brejchová

Strategický plán města Plzně přináší představu o vlastní budoucnosti a jasný plán cesty pro její naplnění, který je nutností pro každého člověka, firmu i město, které ve svém vývoji nechce zůstat stát na místě. Hlavním cílem je především zkvalitňovat podmínky života Plzeňanů, navrhnout potřebné kroky k trvale udržitelnému rozvoji města a poskytnout veřejnosti a podnikatelské sféře informace o dlouhodobých rozvojových záměrech. V oblasti adaptačních opatření a klimatické změny se město Plzeň snaží prostřednictvím projektů zaměřujících se na posílení modrozelené infrastruktury především předcházet dopadům tzv. tepelného ostrova. Ať už se jedná o projekty zaměřené na hospodaření s dešťovou vodou, zelené střechy či komplexní revitalizace veřejných prostranství a zkvalitňování městské zeleně.

Strategický plán města Plzně (dále SPMP), který byl schválen v roce 2018, je zaměřen na všechny důležité oblasti rozvoje ve městě, kterými jsou např. bydlení, životní prostředí, kultura, podpora podnikání, vnitřní prostředí města, doprava, spolupráce s podnikatelskou sférou, s veřejností, neziskovým sektorem a univerzitou.

Při přípravě SPMP byl kladen důraz především na provázanost s ostatními programovými a strategickými dokumenty města. Vždy byla snaha uvažovat v souvislostech i s jinými prioritními oblastmi a podporovanými aktivitami. Důležitým aspektem bylo i využití vztahů synergie mezi projekty a snaha o vytvoření kvalitních podmínek pro bydlení ve městě, možností pro pracovní uplatnění a nabídky pestrých příležitostí pro trávení volného času obyvatel i návštěvníků města.

Dále byl použit tzv. participativní přístup – do přípravy SPMP byly zapojeny subjekty městské správy, podnikatelského a neziskového sektoru, politická reprezentace, veřejnost a další. Tento proces byl ze strany spolupracujících subjektů vnímán velmi pozitivně.

Jako první krok přípravy návrhové části SPMP proběhl workshop s odbornou veřejností ke stanovení vize a strategických cílů a zároveň byli obyvatelé města vyzváni k zaslání svých návrhů, jak by měla Plzeň vypadat v roce 2035.

Na základě těchto podnětů byla stanovena vize města a pět strategických cílů:

1. Zlepšit podmínky pro kvalitní život všech generací
2. Rozvíjet perspektivní trh práce a propojit vzdělávací systém s praxí

3. Zlepšit životní prostředí ve městě a zvýšit připravenost na změny klimatu
4. Oživit centrum města
5. Zvyšovat povědomí o Plzni za hranicemi města i u obyvatel

Cíl 1 Zlepšit podmínky pro kvalitní život všech generací (kvalita života)

Kvalitu života nejvíce ovlivňuje prostředí, ve kterém žijeme. Dostupné bydlení, odpovídající občanská vybavenost, hodnotná veřejná prostranství, všeobecná bezpečnost a blízkost veřejné dopravy jsou společně základní hodnoty pro všechny generace. Na úrovni těchto hodnot město v posledních letech výrazně zapracovalo. I nadále je ale nutné stávající podmínky pro každodenní život zlepšovat a přizpůsobovat společenským a demografickým změnám i potřebám všech obyvatel města.

Cíl 2 Rozvíjet perspektivní trh práce a propojit vzdělávací systém s praxí (vzdělávání a podnikání)

Kvalitní vzdělání následované odpovídajícím uplatněním v praxi je zásadní pro lidi, město i ekonomiku. Další rozvoj Plzně, jako centra inovací, zaměstnanosti s tradicí ve strojírenství, s vysokým podílem zahraničního kapitálu a nízkou nezaměstnaností, aktuálně omezuje nedostatek pracovníků se znalostmi požadovanými na trhu práce. Proto důraz na hodnotné vzdělání, které bude pružně reagovat na skutečné potřeby zaměstnavatelů, je pro další roky prioritou. Pozornost je potřeba věnovat

i úrovni nově zřizovaných pracovních míst, aby Plzeň posílila svoji pozici v inovacích a podnikání v rámci Plzeňského kraje i celé České republiky.

Cíl 3 Zlepšit životní prostředí ve městě a zvýšit připravenost na změny klimatu (životní prostředí)

I přesto, že životnímu prostředí Plzně prospívá ojedinělá poloha města v blízkosti hustých lesů, významné rybníční soustavy a soutoku čtyř řek, místní obyvatelé znatelně pocítují změny klimatu. Zvyšování průměrných teplot, extrémní krátkodobé výkyvy počasí, nepravidelné srážky a další klimatické jevy znepríjemňují každodenní život. Připravit město na dopady těchto změn a zlepšit zdejší životní prostředí je cílem několika navzájem se podporujících opatření. Chybět mezi nimi nesmí efektivní využívání dešťové vody, snížení množství přehříváných zpevněných ploch, zvýšení podílu vegetace a další prvky. Neméně důležitá je i péče o plzeňské ovzduší, které se v průběhu let zlepšuje, avšak stále není pro život obyvatel zcela vyhovující.

Cíl 4 Oživit centrum města (živé centrum)

Město jako živý organismus nemůže fungovat bez pulzujícího městského centra, jemuž tepovou frekvenci dodávají lidé, kteří musejí mít důvod a zájem zde trávit čas. Plzeňské centrum trpí přetížeností z tranzitní dopravy a i přes upravené historické jádro a často využívaný sádový okruh zde stále najdeme místa, kte-

rá nejsou pro obyvatele komfortní a ani bezpečná. V širším centru Plzně od vlakového nádraží po řeku Mži a areál Škoda je potřeba se zaměřit na bydlení, pracovní a podnikatelské aktivity, obchody a příležitosti pro volný čas a kulturu, aby oblast města byla atraktivní a využívána v každou denní dobu.

Cíl 5

Zvyšovat povědomí o Plzni za hranicemi města i u obyvatel (komunikace a informování)

Vzájemná komunikace je základ. Efektivně komunikovat se městu v posledních letech dařilo především v cestovním ruchu. Plzeň ale potřebuje být ve vzájemném kontaktu i s podnikateli, organizacemi, investory a blízkými i vzdálenějšími sousedy v kraji, republice i zahraničí. A zvláště pak v kontaktu s vlastními občany. Městský marketing musí postupovat v souladu se schválenou marketingovou strategií, která proces na všechny strany zpřehledňuje, koordinuje a hlavně zefektivňuje. Vzájemné předávání informací s občany a jejich zapojování do fungování města v nich zároveň podpoří roli aktivních ambasadorů. Nestačí, aby se v Plzni prospěšné věci a pokroková řešení pouze realizovala. Je nutné, aby se o nich i vědělo a město bylo jasnou volbou pro návštěvu, studium i celý život.

Příprava města na změnu klimatu

Prostřednictvím zpracovaných akčních plánů s výhledem na následující roky dochází k naplňování strategického plánu. Akční plány představují přehled zásadních projektů, které mají přispět k rozvoji města v daném období.

Město, jako je Plzeň, je kvůli velkému podílu zastavěných ploch obzvláště zranitelné vůči dopadům globálního oteplování. Přehřívání lze do velké míry předcházet pomocí modrozelené infrastruktury, tedy propojením chytrého hospodaření s dešťovou vodou a dostatečného množství kvalitní zeleně.

Jak je uvedeno výše, adaptačními opatřeními a klimatickou změnou se konkrétně

zabývá cíl č. 3. Tento cíl v sobě zahrnuje zejména projekty na posílení modrozelené infrastruktury, a to jak podporou přírodě blízkého způsobu odvodnění, zodpovědného nakládání se srážkovou vodou, tvorbou infiltračních zařízení a zadržováním vody, tak i podporou funkčních ploch zeleně doplněné o vzrostlé stromy či zkvalitňování městské zeleně.

Možnost realizace adaptačních opatření, ať už se jedná např. o výsadbu zeleně, budování zelených střech či zaskakování a využívání dešťových vod na nově zastavěných a rekonstruovaných plochách, je jednou z povinností, kterou je nutno u všech projektů realizovaných ve městě zvážit.

Jednou z aktivit strategického plánu, kterou se již povedlo naplnit, je např. zpracování Konceptu odtokových poměrů města Plzně, která se věnuje problematice hospodaření se srážkovou vodou. Tento dokument definuje postupy přechodu od konvenčního způsobu odvodnění k přírodě blízkým opatřením a možnosti zapojení modrozelené infrastruktury.

Jako navazující aktivitu na tento dokument Útvar koncepce a rozvoje města Plzně zpracoval databázi projektů MZI v Plzni,¹⁾ která slouží jako přehled projektů realizovaných, ale také jako seznam projektů, které se do budoucna ve městě plánují. V uvedených příkladech jsou opatření typu zelená střecha, akumulace srážkových vod, propustné povrchy, revitalizované parkové plochy apod.

Tato databáze by měla sloužit i jako informační a vzdělávací nástroj, kde se mohou jednotlivé subjekty připravující nové projekty inspirovat. Vytvoření této databáze je další aktivitou, která naplňuje strategický plán, jelikož je třeba, aby informovanost, osvěta a vzdělávání byla nedílnou součástí všech připravovaných projektů a aktivit ve městě.

Plzeň – příklady dobrých praxí

Jiráskovo náměstí

Obnova náměstí a klášterní zahrady má za cíl celkové zlepšení životního prostředí prostřednictvím zlepšení perspektivy stávajících a výsadbou nové generace stromů a inovativního hospodaření s dešťovou vodou. Tím dojde ke snížení objemu odtoku srážkové vody z komunikací a centrální plochy náměstí a zvýšení výkonu ekosystémových služeb zeleně. Díky revitalizaci se vytvoří nový ucelený prostor pro odpočinek a setkávání lidí všech generací i pro příležitostné společenské události. Veřejnost také získá unikátní možnost pravidelně využívat soukromou klášterní zahradu. Zklidní a zpřehlední se doprava, vzniknou nová legální parkovací místa a pohyb pěších i cyklistů po náměstí bude bezpečnější.

Řešení nakládání s dešťovými vodami je v projektu věnována značná pozornost. Limitem území je přetížená kanalizační síť a hydrogeologické podmínky

Jiráskovo náměstí (vizualizace)

Zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně

1) Dostupné na: <https://www.arcgis.com/apps/dashboards/edcae61592ee4de589f99a86aedc2b9a>.

Zelená střecha na tramvajové vozovně v Plzni na Slovanech (vizualizace)

ky podloží. Do návrhu jsou integrována všechna dostupná řešení, která šetří kanalizační síť a umožňují maximální zadržování vod na místě. Návrh se soustředí na jednoduché technické řešení, tedy zvětšení plochy propustných a polopropustných povrchů na náměstí, což zvyšuje přirozenou retenční schopnost zemního souvrství. Spádováním ploch do oblastí kořenů stromů je logicky propojena potřeba zálivky a odvodnění nepropustných ploch. To umožní stávajícím i novým stromům stabilní rozvoj.

Jako technologicky náročnější řešení je v projektu doplněno jímání dešťové vody ze střechy kláštera a Masarykovy základní školy do podzemních nádrží. Tato voda bude sloužit k zálivce pobytového trávníku místo toho, aby zbytečně zatěžovala kanalizační systém. Z hlediska organizace a vlastnických vztahů je systém podzemních nádrží pilotní. Z hlediska technického řešení jde již o hojně využívaný systém, především v rámci městských bloků a míst s vysokým podílem odkanali-

zovaných ploch. Svádění vod ze stávajících okapů je nenáročné a efektivní řešení, jak snížit spotřebu vody především v letních měsících. Ve finále je to cesta, jak zlepšit klima a obyvatelnost městských čtvrtí v létě a inspirovat instituce i soukromé osoby k lepšímu nakládání s vodou.

Nábřeží Mže

Nábřežní prostory a řeka samotná představují páteř modrozelené infrastruktury. Tvoří je parkově upravená veřejná prostranství, vysázená stromořadí i ryze přírodní vegetace. Tyto plochy zadržují vodu v krajině, ochlazují město a mají významný vliv na kvalitu života obyvatel celého města. Proto je nutné o tyto plochy náležitě pečovat.

Koncept navrhuje zpřístupnit lépe řeku, vytvořit náplavku, mola, vyhlídky na řeku, doplnit odpočinkové zóny. Jedná se tedy o komplexní řešení a uspořádání souboru veřejných prostranství s důra-

zem na jejich vhodné zónování, hierarchizaci a vztahy jednotlivých prostor tak, aby došlo k rozvoji celoměstsky významného poříčního parku a posílení jeho společenského významu. Zároveň se zlepší pobytová kvalita a bezpečnost veřejného prostoru a vytvoří se podmínky pro jeho aktivní užívání. Nedílnou součástí projektu budou vegetační úpravy a hospodaření s dešťovou vodou a také plnohodnotně integrované protipovodňové opatření do architektonicko-krajinářského řešení a revitalizačního opatření tohoto úseku řeky Mže.

Zelená střecha na tramvajové vozovně v Plzni na Slovanech

Tramvajová vozovna Slovany slouží svému účelu od roku 1943. Rekonstrukce areálu přinese podstatné zlepšení životního prostředí v okolí, a to jak z pohledu hlukové zátěže, kde se povedlo snížit hlukovou zátěž na požadovanou úroveň, tak i z pohledu zátěže tepelné. V areálu bude také vybudována jedna z největších zelených střech v Česku o ploše 13,5 tisíc metrů čtverečních. Zelená střecha umožní akumulaci dešťové vody, přebytečná voda ze střechy bude jímána do nádrže a bude využita jako technologická voda pro mytí tramvajových vozidel.

Více informací o Strategickém plánu města Plzně naleznete na: <https://ukr.plzen.eu/rozvoj-mesta/strategicky-plan-mesta-plzne/>.

*Ing. Eva Velebná Brejchová
Útvar koncepce a rozvoje města Plzně*

ENGLISH ABSTRACT

The Strategic Plan of the City of Plzeň and its preparations for climate change, by Eva Velebná Brejchová

The Strategic Plan of the City of Plzeň communicates an idea of a city's future and shows a clear path towards implementation of this idea, which is necessary for each individual, enterprise and city to ensure that they are not caught out by the pace of events. The main objective is to improve the living conditions of inhabitants, propose steps necessary for sustainable urban development and provide businesses and the public with information on long-term development plans. As for adaptation measures and climate change, the city of Plzeň is doing its utmost to prevent impacts of heat islands. These efforts are based on projects for a stronger green and blue infrastructure comprising rainwater management, general revitalization of public areas and quality improvement in urban greenery.